

Etelä-Savon hyvinvointialue
Porrassalmenkatu 35–37
50100 Mikkeli

kirjaamo@etelasavonha.fi

Rantasalmen kunnan lausunto Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelustrategian ja palvelujen tuotantosuunnitelman luonnoksista

Hallituksen ja sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteet hyvinvointialueuudistuksissa olivat:

- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville,
- parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta,
- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti,
- vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin ja
- hillitä kustannusten kasvua.

Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivujen mukaan hyvinvointialueilla toimintarakenteita ja -tapoja luodaan ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi.

Etelä-Savon hyvinvointialueen tulisi ottaa huomioon nämä tavoitteet palveluverkkoselvityksessään ja hyvinvointialueen tuotantosuunnitelmassa. Lausunnoilla olevat suunnitelmat eivät edistä sosiaali- ja terveysministeriön asettamia tavoitteita kaikilta osin Etelä-Savossa. Esitetyt luonnokset heikentävät erityisesti palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta eikä esitetty uudistus kavenna hyvinvointi- ja terveyseroja, vaan kasvattaa niitä pienillä paikkakunnilla.

Palveluverkkoselvityksessä Eloisa esitti kaksi erilaista mallia palveluiden toteuttamiseen. Mallissa 1: kaikkiin kuntiin jäisi Sote-pisteet, joissa tuotettaisiin lähipalveluja. Sote-pisteessä tarjottaisiin alueen palvelutarpeesta riippuen esimerkiksi sairaanhoitajan, sosiaalityöntekijän, palvelukoordinaattorin ja lääkärin palveluja tarpeen mukaan. Mallissa 2: Sote-pisteet jäisivät kokonaan pois pienimmistä Etelä-Savon kunnista.

Molemmissa malleissa erityisesti pienissä kunnissa paikan päällä tuotettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen määrä pienentyisi merkittävästi.

Nykyisessä tuotantomallissa perusterveydenhuolto näyttäisi olevan tilastojen mukaan kohtuu kantimissa. Miksi hyvää ei kehitettäisi entistä paremmaksi?

Pitkällä aikavälillä lähipalveluiden kehittämisellä on positiivisia terveysvaikutuksia ja säästöpotentiaalia sairaanhoidon kuluissa sekä hyötyä kunnan hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen toiminnassa. Lähipalveluissa myös ennaltaehkäisevää työtä saataisiin toteutettua siten, että tavoitettaisiin oikea kohderyhmä. Ennaltaehkäisevänä tekijänä toimii jo tietoisuus palveluiden matalan kynnyksen saatavuudesta.

Mikäli perusterveydenhuoltoa ei tuoteta kaikille helposti saavutettavana lähipalveluna, on mahdollista, että osa kuntalaisista ei hakeudu kauempana toteutettujen palvelujen piiriin. Tällöin asiat jäävät hoitamatta siinä vaiheessa, kun ne olisivat helposti hoidettavissa. Kustannukset kasvavat merkittävästi myöhemmässä vaiheessa.

Hyvinvointialueen palvelujen tuotantosuunnitelman luonnoksessa oli arvioitu vaikutuksia ihmisiin, henkilöstöön, yritystoimintaan, varautumiseen, ympäristöön, maaseutuun ja talouteen. Kokonaisuudessa ei oltu arvioitu, mitkä ovat vaikutukset kuntiin. Rantasalmen kunta haluaa muistuttaa, että julkisten palvelujen järjestäminen on osa alueen toimintaympäristöä, jonka vaikutusta tulee arvioida kokonaisuudessaan.

Eloisa on arvioinut ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa, että välittömät vaikutukset ihmisten mielenterveyteen ja mielen hyvinvointiin ovat negatiivisia. Luonnoksen mukaan mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat tutkitusti maakunnassa kansalliseen tasoon verrattuna korkealla ja sen eteen tehtävää ennakoivaa työtä ja oikea-aikaista palvelutarjontaa tulee tukea. Selvityksen mukaan vaikutukset tulevat olemaan lyhyellä aikavälillä negatiivisia. Selvityksen mukaan pystytään hyödyntämään entistä enemmän digitaalisten palveluiden mahdollisuuksia.

Rantasalmen kunnan näkemyksen mukaan kunnassa on runsaasti asukkaita, joilla vaikutukset mielenterveyteen ja hyvinvointiin ovat suunniteltujen toimien johdosta negatiivisia. Digitalisaatio ei ratkaise kokonaan lähipalveluiden karsimisesta johtuvia haasteita. Kaikkein haavoittuvaisemmassa asemassa olevat asiakkaat ja potilaat eivät välttämättä hallitse digitaalisia asiointivälineitä tai omista tarvittavia laitteita. Erityisesti ikääntyvää väestöä huomioiviin digijärjestelmiin ja digitaitojen kehittämiseen tulisi kohdentaa resursseja.

Selvityksen maaseutuarvion mukaan palvelujen keskittäminen lisää kulkemista ja erilaisten yhteiskuljetusten/ joukkoliikenteen lisäämistä. Eloisa ei kuitenkaan järjestä joukkoliikennettä tai osallistu joukkoliikenteen kustannuksiin, joten tämä on vastuun ja kustannusten siirtämistä muille toimijoille, joilla ei välttämättä ole mahdollisuutta vastata kasvaneeseen tarpeeseen. Pienissä kunnissa on harvakseltaan tai ei ollenkaan joukkoliikennettä, joka mahdollistaisi asiointiliikenteen kauemmas sote-asetille nykyisillä resursseilla. Huomionarvoista on, että perustason avosairaanhoidon käynnit eivät oikeuta Kelataksiin, joten käynnit jäävät asiakkaiden omiksi kustannuksiksi. Kaikilla ei ole varaa asioida avosairaanhoidon palveluissa, mikäli käynnit jäävät asiakkaiden omiksi kustannuksiksi.

Maaseutuarviointi sisälsi myös terveystalvvelujen arviointia. Siinä arvioitiin: "Palvelujen siirtyminen kauemmas voi vaikuttaa negatiivisesti tiettyihin kuntiin. Kuitenkaan lapsiperheet eivät muuta kuntaan, ellei siellä ole lähipalveluja sote-palvelujen lisäksi. Syrjäytymisvaarassa oleville lähipalvelut ja palvelutarjonta yleisemmin ovat merkittäviä, autoja ei välttämättä ole tai julkista liikennettä ei käytetä". Arvioinnissaan Eloisa arvioi, että kuntiin, joista sotepalveluja ei järjestettäisi, ei muuttaisi enää lapsiperheitä. Rantasalmen kunta ei hyväksy, että palveluverkkouudistuksen myötä kunnan lapsiperheiden edellytyksiä muuttaa Rantasalmelle tarkoituksellisesti ja tietoisesti heikennetään.

Rantasalmella on ollut laadukkaasti järjestetyt perusterveydenhuollon palvelut, joita tulee edelleen järjestää kaikissa kunnissa. Hyvin toimivaa perusterveydenhuoltoa tulee edelleen kehittää, jotta kaikille hyvinvointialueen asukkaille voidaan taata laadukkaat ja tasavertaiset palvelut.

Palvelustrategialuonnoksessa esitetään palvelujen tuottamista liikkuvina palveluina. Luonnoksessa ei ole riittävästi otettu kantaa siihen, mitä liikkuvat palvelut käytännössä olisivat. Liikkuvien palveluiden määritelmää tulee tarkentaa lopullisessa palveluverkkoselvityksessä. Palveluverkkoselvityksen maaseutuarvioinnissa on linjattu, että muutos turvaa kokonaisuudessaan palveluiden saatavuutta ja parantaa laatua. Edellä esitettyihin seikkoihin vedoten Rantasalmen näkökulmasta palveluiden saatavuus ei parannu, vaan heikentyy merkittävästi.

Lähipalveluiden kehittämisen ja säilyttämisen lisäksi Rantasalmen kunta kannattaa laadukkaiden ja monipuolisten digipalveluiden kehittämistä. Rantasalmen kunnan asukkailla on erittäin positiivisia kokemuksia digipalveluista. Aikaisemmin Suomen Terveystalo Oy tuotti

Rantasalmelle nykyisiä digipalveluja laadukkaammat ja monipuolisemmat digipalvelut. Palveluiden järjestämisessä tulee huomioida myös käyttäjäryhmät, jotka eivät kykene tai osaa käyttää digipalveluja ja kattava digituki. Digipalveluja tukemaan tarvitaan monipuoliset ja laadukkaat lähipalvelut, koska kaikkea sotepalvelua ei voida tai ei ole mielekästä digitalisoida.

Palvelustrategissa vedotaan toisaalta kuntien tarjoamien tilojen huonokuntoisuuteen, mutta epävarma tilanne estää investoinnit varsinkin, kun hyvinvointialue esittää vetäytymistä kiinteistöihin liittyvistä sitoumuksistaan. Pitkälle suunnitellut hankkeet ovat jäissä, eivätkä kunnat uskalla investoida Sote-kiinteistöihin ja hyvinvointialue perustelee palveluiden siirtämistä Rantasalmelta, sillä perusteella, ettei palveluja voi toteuttaa, koska tilat ovat huonokuntoisia. Kunnat tarvitsevat hyvinvointialueelta pitkät sitoumukset kiinteistöjen vuokraamiseen, jotta kunnat voivat investoida uusien kiinteistöjen rakentamiseen ja mittavaan saneeraamiseen.

Mikäli Rantasalmelle ei jäisi edes Sote-pistettä, vaikutukset kunnan talouteen olisivat merkittävät. Hyvinvointialue on tehnyt kolmen vuoden määräajaksi vuokrasopimuksen sote-kiinteistöistä. Vuokran hinta vuodessa on 1 081 500 €. Mikäli hyvinvointialue jättäisi vanhuspalvelujen ja pelastuspalveluiden tiloja lukuun ottamatta tilat vuokraamatta, kunnan tulot laskisivat noin 300 000 € vuodessa. Määräaikainen vuokrasopimus sitoo molempia osapuolia ja mahdollisia muutoksia sopimukseen tulee tarkastella kriittisesti. Rantasalmen kunta on sitoutunut ylläpitämään ja kehittämään sopimuksen mukaisesti Eloisalle vuokrattuja kiinteistöjä.

Palvelustrategian tilatavoitteissaan Eloisa esittää, että kuntien vuokratasoja on laskettava. Säästötavoitteeksi on asetettu, että vuokratasoja alennettaisiin 15 %. Mikäli hintaa alennettaisiin 15 %, vuokra ei kattaisi tilojen omistajalle aiheutuvia kustannuksia. Vuokratason alentaminen ei mahdollista nykyisen tasoista ylläpitoa, eikä lainkaan tilojen kehittämistä.

Kunnan ja Eloisan vuokrasopimukset pohjautuvat valtioneuvoston asetukseen kunnan ja hyvinvointialueen välisen siirtymäkauden vuokrasopimuksen vuokran määräytymisestä vuosina 2023–2026. Pääomavuokrien laskenta perustuu kiinteistöjen tekniseen nykyarvoon ja lisäksi vuokrattaville tiloille lasketaan kunnossapitovuokra. Kunnossapitovuokran ja pääomavuokran suhde vaihtelee kiinteistöittäin, mutta kunnossapitovuokrien osuus kokonaisvuokrasta on noin puolet.

Kunnalla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia pudottaa vuokria Eloisan tavoitteiden mukaisesti 15 %.

Mikäli jotkut kunnat laskisivat vuokratasoa määräaikaisten vuokrasopimusten aikana, eri kuntien asukkaat voisivat joutua epätasaarvoiseen tilanteeseen kunnan varallisuudesta riippuen. Pahimmassa tapauksessa varakkaat kunnat alentaisivat vuokria, jolloin hyvinvointialueet keskittäisivät palvelut näihin kuntiin. Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena oli turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville.

Palveluverkkoselvityksessä ei ole otettu ollenkaan huomioon Rantasalmen todellista palvelurakennetta. Rantasalmella asuu 3300 vakituista asukasta ja kunnan väkimäärä käytännössä kesäkaudella kaksinkertaistuu. Asuinkiinteistöjä Rantasalmella on noin 1200 ja vapaa-ajanasuntoja 1600. Vuonna 2022 Rantasalmella oli pelkästään yhdessä laajassa matkailukohteessa yli 88 000 yöpymistä. Pelkkä asukasluku ei kerro terveys- ja pelastuspalveluiden todellisesta tarpeesta erityisesti lomakausina ja viikonloppuisin, jolloin Rantasalmella oleskelevien henkilöiden määrä on merkittävästi suurempi kuin pelkkä asukasluku. Huomioitavaa on, että ikäihmisten osuus on ennusteen mukaan vuonna 2040 42 % Rantasalmen väestöstä.

Matkailijoiden ja kausiasujien suuri määrä suhteessa asukaslukuun nostaa merkittävästi pelastus- ja turvallisuuspalvelujen tarvetta. Pelastus- ja turvallisuuspalvelujen järjestämisessä tulee ottaa huomioon myös alueen suuresta järvien ja vesistöjen määrästä johtuva alueen maantieteellinen haaste saada palvelut tuotettua kunnan kaikille alueille. Pidemmällä ajalla hyvinvointialueiden rahoitusta tulisi korjata siten, että se ottaisi paremmin huomioon kausiasujien ja matkailijoiden määrän. Hyvinvointialueen tuotantosuunnitelman luonnoksessa arvioitiin, että vanhalla autokannalla liikkuminen voi olla päästöjä vähäisesti lisäävä. Etelä-Savossa autojen keski-ikä on 14,4 vuotta.

Keski-ikältään autot ovat vanhempia Etelä-Savossa kuin keskimäärin muissa maakunnissa. Valtakunnallinen keskiarvo on 12,9 vuotta. Hyvinvointialueen suunnitelma vaikeuttaa merkittävästi myös kuntien ilmastotavoitteen saavuttamista.

Positiivista palvelustrategialuonnoksessa oli Etelä-Savon hyvinvointialueen ikäohjelma vuodelle 2030. Ikäohjelman tavoitteet korostuvat väestön ikääntyessä. Ikäohjelman tavoitteena on, että ikääntyvä väestö saisi tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti.

Kaikki ennakoivat palvelut sekä kotiin, palvelutaloihin, ympärivuorokautiseen asumiseen, osastopalveluun ja omaishoitoon tuotettavat palvelut tulisi olla laadukkaita ja käytettävissä olevien resurssien mukaisesti parhaita mahdollisia. Rantasalmen kunnan näkökulmasta näiden tavoitteiden toteutuminen on ensisijaisen tärkeänä.

Kokonaisuudessaan Rantasalmen kunta korostaa, että Rantasalmen kunta pystyi järjestämään erittäin laadukkaat ja kattavat terveystalvet valtiolta saamallaan rahoituksella. Hyvinvointialueuudistuksessa valtion kunnille ohjaamat rahat siirrettiin hyvinvointialueelle.

Rantasalmen kunta ei hyväksy sitä, että Etelä-Savon hyvinvointialue leikkaa merkittävästi lähipalvelujen tuottamista Rantasalmen alueelle. Lähipalveluiden leikkaaminen merkitsisi kuntalaisten hyvinvoinnin sekä kunnan elinvoimaisuuden ja pitovoiman heikentymistä. Rantasalmen houkuttelevuus muualta muuttaville heikentyisi. Vaikutukset kunnan talouteen olisivat negatiiviset ja ilmasto-ohjelman tavoitteiden saavuttamisen edellytykset heikentyisivät. Aikaisemmin Rantasalmen kunta on panostanut ennalta ehkäisevään työhön lakisääteistä enemmän, mikä on tuonut merkittäviä positiivisia vaikutuksia mm. lasten ja nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen.

Rantasalmen kunta ei hyväksy Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelustrategian ja palvelujen tuotantosuunnitelman luonnoksissa esittämiä palveluiden leikkauksia. Palvelujen tarve ei katoa hyvinvointialueelta mihinkään. Kaikkiin kuntiin tulisi taata tasavertaisesti perusterveydenhuollon lähipalvelut. Palveluverkkoselvityksen valmistuttua Rantasalmen kunnan intresseissä on vuokrata tai myydä hyvinvointialueelle turvalliset, terveelliset tilat, joita hyvinvointialue tarvitsee laadukkaiden palvelujen tuottamiseen.

Uudistusta toteutettaessa tulee ottaa huomioon, että muille hyvinvointialueille myytävät palvelut eivät saa kasvattaa Eloisan alueen jonoja, eikä vaarantaa eteläsavolaisten hoitoon pääsyä. Rantasalmen kunta haluaa korostaa hoitotakuun toteutumista hyvinvointialueella.

Uudistuksen jälkeen kuntien ja hyvinvointialueen tulee yhteensovittaa hyvinvointisuunnitelmat ja varmistaa, että yhteisissä rajapinnoissa on yhtenevät tavoitteet, jolloin resurssointi on tehokkaampaa ja toiminnot järjestettävissä paikkakunnilla. Myös muita strategioita ja -ohjelmia, joissa toimintaosapuolina ovat hyvinvointialue ja kunnat, on syytä työstää suunnitteluvaiheessa ja toteutuksessa yhteisesti.

Rantasalmen kunta haluaa muistuttaa, että hyvinvointialueen on toimittava palveluverkkoratkaisuissaan oman strategiansa sekä arvojensa mukaisesti.

RANTASALMEN KUNNANHALLITUS

Rainer Leskinen
kunnanjohtaja

Jarkko Sanisalo
vt.hallintopäällikkö